

เรื่อง ชนเผ่าลีซู (LISU)

รายละเอียด

ตำนานของลีซู ลีซู มีตำนานเล่าคล้ายๆ กับชนเผ่าหลายๆ เผ่าในเอเชียอาคเนย์ถึงน้ำท่วมโลกครั้งใหญ่ ซึ่งมีผู้รอดชีวิตอยู่เพียงหญิงหนึ่งชายหนึ่งซึ่งเป็นพี่น้องกัน เพราะได้อาศัยโดยซ่อนอยู่ในน้ำเต้าใบมัทรีมา พอน้ำแห้งออกมาตามหาใครก็ไม่พบ จึงประจักษ์ใจว่าตนเป็นหญิงชายคู่สุดท้ายในโลก ซึ่งถ้าไม่สืบเผ่ามนุษย์ชาติก็ต้องเป็นอันสูญพันธุ์สิ้นอนาคต แต่ก็ตะขิดตะขวงใจในการเป็นพี่น้อง เป็นกำลังจึงต้องเสี่ยงทายฟังความเห็นของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เห็นมีโม้อยู่บนยอดเขาจึงจับตัวครกกับลูกโมแยกกันขึ้นไปให้ลูกลงจากเขาคนละฝาก โมเจ้ากรรมพอจะถึงตีนก็ไม่ยอมหยุดนิ่ง อุตุสาร์ทก็ลิ่งอ้อมดินเขาไปรวมกันเข้ารูปเดิมอย่างดิบดี ไม่ว่าจะลองเสี่ยงทายด้วยอะไรก็จะได้ผลแบบนี้ทั้งนั้น พี่ชายน้องสาวเห็นว่าพระเจ้ายินยอมพร้อมใจให้สืบพันธุ์แน่ๆ จึงตั้งหน้าตั้งตาผลิต ทั้งลูกชายทั้งลูกสาวซึ่งจับคู่กันเป็นต้นเผ่า ความหมายคำว่าลีซู ลีซอ ได้ชื่อว่าเป็นเผ่าที่แต่งกายมีสีสันสดใสและหลากหลายที่สุดในบรรดาชาวเขาทั้งหมด ความกล้าในการตัดสินใจ และความเป็นอิสระชนสะท้อนออกมาให้เห็นจากการใช้สีตัดกัน อย่างรุนแรงในการเครื่องแต่งกาย คนอื่นเรียกว่าลีซอ แต่เรียกตนเองว่า “ลีซู” (คำว่า “ลี” มาจาก “อีลี” แปลว่า จาริต ประเพณีหรือวัฒนธรรม “ซู” แปลว่า “คน”) มีความหมายว่ากลุ่มชนที่มีชนบ

ธรรมเนียม จารีตประเพณี และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม ของตนเอง หากมองในแง่วัฒนธรรมและ
บุคลิกภาพแล้ว อาจกล่าวได้ว่าชาวลีซูเป็นกลุ่มชนที่รักอิสระ มีระบบจัดการความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยืดหยุ่น เป็น
นักจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะไม่ยอมรับสิ่งใหม่โดยไม่ผ่านการเลือกสรร และจะไม่ปฏิเสธวัฒนธรรมที่แตกต่าง
โดยไม่แยกแยะ ด้วยเหตุนี้เองทำให้ชาวลีซูมีศักยภาพในการปรับตัวเข้ากับ ความเปลี่ยนแปลงได้ เป็นอย่างดี ความ
มาเป็นมา ลีซู หมายถึง ผู้ไฝ่รู้แห่งชีวิต มีภาษาพูดในกลุ่มหยา (โลโล) ตระกูลทิเบต-พม่า ๓๐% เป็นภาษาจีนฮ่อ ต้น
กำเนิดของลีซูอยู่ที่ต้นน้ำสาละวิน และแม่น้ำโขงทางตอนเหนือของทิเบต และทางตะวันตกเฉียงเหนือ ของ
มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ชาวลีซูได้อพยพเข้าสู่เขตประเทศไทย เมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๔๖๔ กลุ่มแรกมี ๔ ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานเป็น
ชุมชนครั้งแรกอยู่ที่บ้านห้วยसान อ.เมือง จ.เชียงราย ต่อมาเมื่ออีก ๑๕ ครอบครัวอพยพตามมาด้วยในปีเดียวกัน ลี
ซูไม่มีภาษาเขียนของตนเอง แต่สำหรับลีซูที่นับถือเป็นคริสเตียน กลุ่มมิชชันนารีได้ใช้อักษรโรมันมาดัดแปลง
เป็นภาษาเขียนของชนเผ่าลีซู อยู่ได้โดยประมาณ ๕-๖ ปี ก็มีการแยกกลุ่มไปอยู่หมู่บ้านดอยช้าง ทำมาหากินอยู่
แถบ ต.วาปี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ลีซูแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มย่อย คือ ลีซูลาย กับลีซูดำ ชาวลีซูที่อยู่ใน
ประเทศไทยเกือบทั้งหมด เป็นลีซูลาย ส่วนลีซูดำ จะอยู่ในประเทศจีน พม่า อินเดีย และไทย ในประเทศไทยมี
ชุมชนลีซูอาศัยอยู่ ๙ จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน พะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย
และลำปาง ตระกูลดั้งเดิมของชาวลีซูเดิมมี ๖ กลุ่ม คือ น้ำผึ้ง (เบียซื่อวี) ไม้ (ซื่อผ่า) ปลา (จัวผ่า) หมี่ แมลงข้าว
สาลี และกัญชง ตระกูลน้ำผึ้งใหญ่ที่สุด แตกออกเป็นอีก ๓ กลุ่มย่อย มีอยู่ ๙ สายตระกูลจากการแต่งงานข้ามเผ่า
กับชาวจีนฮ่อ เช่น ลี ย่าง ว่าง เหยา วู เขา โฮ จู และจ่าง ในกลุ่มนี้ ย่าง และลีเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด

ชาวลีซูนับถือบรรพบุรุษและบูชาเทพเจ้าโดยมีผู้นำสองคน คือ ผู้นำทางด้านวัฒนธรรม (มือหมีมือพะ) และ ผู้
ประกอบพิธีกรรม (หนี่พะ) ประชากร ในกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีลีซูประมาณ ๑๘,๐๐๐ คน กระจายกันตั้งหมู่บ้าน
ราว ๑๑๐ หมู่ อยู่ในเมืองไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ สำนวจประชากรลีซูได้ประมาณ ๗,๕๐๐ คน คิดเป็นอัตราเพิ่ม ๓.
๖% ต่อปี ตลอดระยะ ๒๕ ปี ที่ผ่านมาซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มโดยธรรมชาติ เพราะมีการอพยพเข้ามาขึ้นเรื่อยๆ
ในปี ๒๕๒๖ นี้มีประชากรลีซูอยู่ในพม่า ๒๕๐,๐๐๐ และในจีนราว ๕๐๐,๐๐๐ คน มีหลายร้อยครอบครัวที่เข้ามาอยู่
ในทางชายแดนของตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ไม่มีอยู่ในลาว และเวียดนามเลย ลีซูในไทยนั้นอยู่ในเขตจังหวัด
เชียงใหม่ราว ๔๗% เชียงราย ๒๓ % แม่ฮ่องสอน ๑๙% อีก ๑๑% กระจุกกระจายกันอยู่ใน พะเยา ตาก กำแพง
เพชร เพชรบูรณ์ และสุโขทัย ลีซูในเมืองไทยปัจจุบันแตกต่างไปจากชนเผ่าในตอนเหนือของพม่ามากมาย อาจ
เป็นเพราะได้แยกแตกตัวมาจากจีนส่วนใหญ่หลายชั่วคนแล้ว แล้วยังมีการสมรสกับจีนฮ่อ จนผสมผสานกันถึง
ขั้นเรียกตนเองว่า ลีซูจีน ไปเลย

ประชากรลีซูจากการสำรวจในปี พ.ศ.๒๕๔๐ ของสถาบันวิจัยชาวเขามี ๓๐,๙๔๐ คน ๑๕๑ หมู่บ้าน ๕,๑๑๔
ครัวเรือน คิดเป็น ๔.๑๑% ของประชากรชาวเขาทั้งหมด อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ๒๓% จังหวัดเชียงราย

๑๙% จังหวัดแม่ฮ่องสอน ๑๑% และกระจายทั่วไปในจังหวัด พะเยา ตาก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุโขทัย

องค์กรชาวบ้านของลี้ชู่ในอดีต และในปัจจุบัน

๑. หม่าทู่ (ผู้นำชุมชน) ตำแหน่งนี้จะถูกคัดเลือกและแต่งตั้งโดยชาวบ้าน

๒. มือหมีผะ (ผู้นำด้านพิธีกรรม) ตำแหน่งนี้จะถูกกำหนดหรือแต่งตั้งโดย อาปาโหม่ ต้องผ่านตามพิธี

เสียงทายก่อนและแต่ละชุมชนมี มือหมีผะ ได้เพียงคนเดียว ทำหน้าที่ด้านพิธีกรรม และเป็นตัวกลางระหว่างเทพ พิทักษ์ในหมู่บ้าน และทำหน้าที่ประกาศในวันสำคัญ ๆ

๓. หนี่ผะ (หมอผี) เป็นบุคคลที่คัดเลือก และกำหนดโดยวิญญานบรรพบุรุษของตระกูล ทำหน้าที่เชื่อมโยง ระหว่างโลกมนุษย์กับโลกของผี

๔. โซโหม่วโซตี (ผู้อาวุโส) บุคคลที่มีอายุ และเป็นพี่เฒ่าของลูกบ้าน

ในปัจจุบัน ๑. หม่าทู่ (ผู้นำชุมชน) เป็นผู้ใหญ่บ้านทางการ ๒. มือหมีผะ (ผู้นำด้านพิธีกรรม) ตำแหน่งการ ถูกแต่งตั้งยังเหมือนเดิม ๓. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ๑-๒ คน โดย หม่าทู่ เป็นผู้แต่งตั้ง ๔. อบต. ทางกรมชุมชนเป็นผู้ แต่งตั้ง ทำหน้าที่บริหารหมู่บ้าน และตั้งงบประมาณ ๕. คณะกรรมการในหมู่บ้าน ๖. ที่ปรึกษา โซโหม่วโซตี (ผู้อาวุโส) ๗. หนี่ผะ (หมอผี) ทำหน้าที่พิธีกรรมต่างๆ สำหรับองค์กรชาวบ้านลี้ชู่ (องค์กรชนเผ่า) ในอดีตนั้นไม่ค่อย ชัด แต่จะเด่นในการรวมกลุ่มเครือญาติในตระกูลเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรระหว่างชุมชนลี้ชู่ มีบทบาทมากใน สังคมลี้ชู่ในอดีต ในปัจจุบันกลุ่มเครือญาติยังคงมีการรวมกลุ่มที่ทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งเครือญาติ

คำสำคัญ : ชนเผ่าลี้ชู่ (LISU)

ที่มา : สภาวัฒนธรรมอำเภอคลองลาน. (2549). วัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมินามหมู่บ้านตำบลคลองลาน อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร. กำแพงเพชร: สภาวัฒนธรรมอำเภอคลองลาน.

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2020-04-27

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=1441&code_db=610004&code_type=05